

Meneer de Rector Magnificus, dames en heren docenten en studenten, leden van de Raad van Toezicht en leden van het Curatorium, geachte aanwezigen:

Scenario's

Scenario's zijn gedachtenspels van het soort: "Als dit zou gebeuren, wat zijn dan de gevolgen?". U kent ze wel: de Club van Rome, het klimaat, de stikstof misère en het verkeer. Het zijn een soort voorwaardelijke voorspellingen of verwachtingen: we weten niet wat er zal gebeuren, maar stel dat het gebeurt, dan ... De Club van Rome deed zo'n oefening in vooruitkijken al in 1972: Stel dat we doorgaan met het gebruik van grondstoffen zoals we dat toen lang gedaan hadden, raken de grondstoffen dan op en wanneer zou dat dan zijn? Kenmerkend voor een scenario is dat als het antwoord op die hypothetische vraag ons niet bevalt, we dan wat moeten gaan doen om te voorkomen dat het scenario werkelijkheid wordt. Het rapport aan de Club van Rome is daar een mooi voorbeeld van. De uitkomsten van de scenario's waren tamelijk rampzalig en wereldwijd is er met enig succes aan gewerkt om de trend om te keren. In het jaar van het rapport van de Club van Rome werd in Nederland het eerste ministerie gevormd met een naam waarin het milieu wordt genoemd: Volksgezondheid en Milieu (jammer dat juist dit kabinet het woord milieu weer uit de naam van ministeries heeft gehaald). In 1972 werd ook het eerste multidisciplinaire universitaire milieu-instituut opgericht; aan de Vrije Universiteit. In de jaren daarna volgden bijna alle andere universiteiten. Het scenario van 1972 heeft in grote delen van de wereld de aandacht voor milieu.

Ik moest aan deze voorbeelden uit mijn werk denken toen ik het afgelopen jaar in onze kerkelijke omgeving het woord scenario tegenkwam. Eerst bij de Regiegroep die de kerkelijke eenwording van vrijgemaakten en Nederlands-gereformeerden voorbereidt. En in maart dit jaar op een gecombineerde vergadering van de Generale Synode en de Landelijke Vergadering in Elspeet. Twee kenmerken van die scenario's heb ik onthouden: Het ledenaantal zal verder dalen en de geeffbaarheid van kerkleden voor landelijke doelen gaat ook achteruit. En daar kwamen een paar scenario's uit voort. Scenario's met meer of minder achteruitgang, gevolgd door acties. Geen acties vergelijkbaar met het voorbeeld dat ik zojuist gaf. Dus geen acties in de geest van "hoe kunnen we de daling van het ledental keren" of "wat kunnen we doen om de landelijke inkomsten te verhogen". Maar scenario's in de trant van "de landelijke quota moeten met 10, 20 of meer procent omlaag". Ik heb dat eerder defaitistisch genoemd. Terwijl er nieuw elan zou moeten zijn; blijdschap en dankbaarheid dat kerken die in de jaren zestig van de vorige eeuw uit elkaar gingen elkaar weer gevonden hebben. We moeten samen de herenigde kerk verder bouwen; ons afvragen wat we kunnen betekenen voor de prangende vragen die de samenleving bezig houden, hoe we een lichtend licht kunnen zijn. Dat betekent dat we een NIEUW ELAN moeten uitstralen en vormgeven. Als kerk, kerkleden en als Theologische Universiteit.

Hoe kan de TU aan dat nieuwe elan bijdragen?

Ik onderscheid daarbij drie aspecten: de universiteit voor de kerken, voor de christelijke gemeenschap en voor de hele maatschappij.

Als *universiteit voor de kerken* legt de Theologische Universiteit zich toe op de wetenschappelijke beoefening van gereformeerde theologie en de opleiding van predikanten. De TU Kampen heeft hierin een goede reputatie, ook wereldwijd (er wordt gesproken over het 'merk' Kampen). Er is een brede internationale potentie die verder benut kan worden. Onder jongeren in Nederland is een blijvende belangstelling voor vragen rond Bijbel, geloof en zingeving, zo blijkt uit eigen onderzoek. Daar willen we van profiteren in het belang van gereformeerde theologie en het voorzien van de kerken van

voldoende predikanten. Met het oog daarop is de bacheloropleiding verbreed en kunnen meerdere routes doorlopen worden in de opleiding. Daarmee vormen we nieuwe generaties christenen.

De komende jaren en op langere termijn blijven de kerken predikanten nodig hebben. Er gaan in de GKv veel predikanten met emeritaat en de vermindering van het aantal predikantsplaatsen gaat minder snel dan deze afname van het predikantencorps. In de opleiding is er ook ruimte voor nieuwe vormen van theologisch leiderschap, waar de kerken nu al naar vragen. De TU levert momenteel jaarlijks ca. tien afgestudeerden in de Predikantsmaster. Dat aantal is minimaal nodig om aan de behoefte te voldoen.

De kerken profiteren ook van het onderzoek, de nascholing van predikanten, de dienstverlening aan kerken, de congressen vanuit *Weetwatjegelooft* en het (digitale) cursuswerk (videolessen, webinars). Daarmee levert de TU een belangrijke bijdrage aan de kadervorming in de kerken. Dit is een groeiende activiteit, mede door keuzes en faciliteiten om kerkleden op een eigentijdse manier te bereiken, onder meer met digitale nieuwsbrieven, websites voor kerken en scholen. Het aandeel van mensen uit andere kerken die congressen en cursussen bezoekt, is aanzienlijk en groeit.

Als *universiteit voor de christelijke gemeenschap* wordt de betekenis van de TU voor het christelijk hoger onderwijs groter. De TU wordt gemakkelijker gevonden, is vaak begeerd als samenwerkingspartner, en er vinden nieuwe aankoppelingen plaats die in het verleden niet plaatsvonden. De Nederlandse Zendingsraad, de Stichting Lutherana, het Lindeboominstituut en de Stichting Christelijke Filosofie brachten inmiddels bijzondere leerstoelen naar de TU. Christelijke studenten van verschillende achtergrond krijgen oog voor de TU.

Ook het internationale netwerk van de TU groeit langs deze lijnen. Circa tien buitenlandse studenten volgen jaarlijks de eenjarige masteropleiding Intercultural Reformed Theology. Een aantal van hen kiest voor de route van de TU om te promoveren. Daarnaast vinden jaarlijks tientallen internationale ontmoetingen en uitwisselingen plaats, via congressen, onderzoeksprojecten en uitwisselingsprojecten.

De TU heeft ook een *taak voor de maatschappij*, de wereld buiten het christendom. De TU Kampen maakt onderdeel uit van het landschap van Nederlandse universiteiten en heeft daarin een gevestigde plaats. Samen met de PThU, de TUA en Universiteit voor Humanistiek behoren ze tot de Nederlandse Levensbeschouwelijke Universiteiten. Deze vier werken steeds meer samen om praktische redenen.

Theologie is een discipline die vragen aan de orde stelt die voor de samenleving uiterst relevant zijn. Zij thematiseert vragen rond gebrokenheid, schuld, verzoening, heelheid en voegt daarmee iets toe aan het publieke discours. Dit levert een inbreng in het publieke debat op, die iets eigens toevoegt, en altijd een vaste waarde is geweest in samenleving en cultuur. Voor deze dragende en inspirerende rol van de theologie en de geesteswetenschappen in het algemeen is de TU als levensbeschouwelijke universiteit goed toegerust.

Samenvattend: De TU Kampen was in het verleden vooral gericht op het predikantsambt in de GKv met betrekkelijk weinig aantrekkingskracht op andere groepen. Die tijd is al even voorbij. De functie voor de 'wereld' wordt groter, evenals de zichtbaarheid in een veld waarin theologie als zelfstandige discipline nog slechts op enkele plaatsen in Nederland bestaat. Juist vanuit onze eigenheid - een gereformeerde traditie die zich niet opsluit in zichzelf - kunnen we deze beweging goed maken, zonder onze identiteit te verloochenen. Er is in die beweging nog veel te winnen. De steun vanuit de kerken voor een dergelijke visie op de theologische universiteit in de 21^e eeuw is daarbij van grote betekenis.

Hoe staat het met die steun? En hoe krijgen we daar nieuw elan?

Elke Generale Synode van de GKv in de laatste twee decennia heeft zich in meer of mindere mate intensief bezonnen op de eigen relatie met de universiteit en de kerkelijke bekostiging van de TU. Daarbij is steeds uitgesproken dat de kerken een volwaardige theologische universiteit in stand willen houden en met een passende financiering daaraan willen bijdragen. Vele jaren hebben de kerken de TU geheel gefinancierd uit eigen middelen. In 2010 is de Rijksbekostiging gerealiseerd en is de inpassing in de systematiek van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW) begonnen. De TU werd een zelfstandig orgaan, met door de synode benoemde toezichthouders. Voor de kerken betekende dit een aanzienlijke verlichting van de financiële last en een minder directe verantwoordelijkheid voor de universiteit.

Nu GKv en NGK in een proces van hereniging zijn, is het van belang de plaats van de universiteit in relatie tot de toekomstige organisatie van de kerken goed te zien. Er wordt nagedacht over de toekomst van de herenigde kerk, daarbij past ook een heldere positionering van de Theologische Universiteit. De TU dringt aan op een stabiel kader van afspraken in lijn met de bepalingen van de WHW en haar eigen langjarige strategie.

Concreet stellen we een convenant voor, waarin langjarige afspraken rond bestuur, identiteit en kerkelijke financiering worden vastgelegd, in lijn met wat in het verleden is uitgesproken. De bestaansreden van de universiteit zou een vaststaand gegeven moeten zijn en behoeft dan niet elk synodejaar opnieuw uitvoering te worden besproken. Ook de kerkelijke financiering dient naar een stabiel niveau te worden gebracht.

We willen voorstellen de landelijke quota die via de kerken lopen, anders te benaderen. Nu worden die elke drie jaar vastgesteld op basis van behoeften van de TU en veel deputaatschappen. Dat betekent dat elke drie jaar discussies over noodzaak en taken zich herhalen. Het zou ons inziens goed zijn om deze quota per lid te fixeren en welvaartsvast te maken. Met andere woorden: een quotum per lid dat met de prijsindex meegroeit. Vanuit deze stabiele basis kan vervolgens de bestuurlijke opdracht bij het College van Bestuur en de Raad van Toezicht worden neergelegd. Daar dient ook gerekend te worden met een eventueel dalend ledental (en dus teruglopende bekostiging). Op deze manier hoeft 80% van de financiële besluiten - of misschien nog wel meer - niet meer op de synode behandeld te worden, aangezien deze in het welvaartsvaste quotum zijn begrepen.

Meneer de Rector, hoe draagt de TU bij aan het elan van de herenigde kerken, welke naam die uiteindelijk ook zullen krijgen? In mijn optiek door een universiteit te zijn voor de kerken, de christenheid in brede zin en voor de wereld om ons heen. Door meer te zijn dan een uitstekende opleiding tot predikant, gedragen door uitstekend wetenschappelijk onderzoek. De derde universitaire taak, die valorisatie genoemd wordt, dient m.i. krachtig te worden uitgedragen. Er gebeurt veel in Kampen voor alle leden van Christus' kerk. Die mooie diamanten verdienen meer in de etalage gezet te worden.

Ik begon met een verwijzing naar scenario's waar ik in mijn dagelijkse werk veel mee te maken heb gehad. Als ik die parallel doortrek naar onze kerken zie ik dat velen een negatief scenario voor ogen hebben: minder mensen en minder inkomsten. Dat is een ongewenste richting. Onder Gods zegen kan de Theologische Universiteit die trend keren door uitstekende predikanten af te leveren, bij te dragen aan de verdieping van de theologie om Gods woord beter te begrijpen, cursussen voor kerkleden aan te bieden en een katalysator te zijn voor een publiek debat waarin het christelijk geluid te horen is.

Meneer de Rector Magnificus, dames en heren,

Ik was nogal verbaasd toen ik in februari 2017 werd opgebeld door de synodevoorzitter die mij vroeg om met twee broeders te proberen een groot verschil van inzicht tussen bestuur en toezicht van de Theologische Universiteit tot een oplossing te brengen. Dat lukte ons niet. En zo stond ik opeens voor de vraag of ik de Raad van Toezicht *ad interim* wilde voorzitten. Samen met Jan Westert, Leo Dijkema en de predikanten Arie de Snoo en Simon van der Lugt stonden we voor de zware taak ons toezicht vorm te geven, het dossier Gereformeerde Theologische Universiteit ons eigen te maken, inzicht in de financiering te krijgen en noem maar op. Dankzij de geweldige steun van het College van Bestuur hebben we het er zonder kleerscheuren vanaf gebracht. En omdat er niets zo permanent bleek als een interim taak, was ik vanaf september 2017 weer voorzitter van de Raad van Toezicht, nu samen met Jan Westert, Jose Geertsema en de predikanten Arjan Koster en Pieter Groen. Toen de Nederlands Gereformeerde Predikantenopleiding naar Kampen kwam, voegde Ben Vreugdenhil zich bij ons als adviseur. En bij de huidige synode ligt een voorstel om hen te herbenoemen en uit hun midden een andere voorzitter aan te wijzen. Dus is het vandaag toch een beetje afscheid nemen voor mij.

Ik zei zoeven dat ik in 2017 nogal verbaasd was. De reden was dat ik nooit zoveel met Kampen heb gehad; niet dat het mij niet interesseerde, maar mijn aandacht was toch vooral gericht op de christelijke politiek. En misschien speelde ook nog wel een rol dat ik in 1960 voor HBS-B heb gekozen en niet voor Gymnasium-bèta, met als enige reden dat iedereen uit mijn klas die naar het gymnasium ging, toen al wist dat hij dominee wilde worden. Ik had die roeping niet.

Terugkijkend vind ik dat ik een mooie tijd heb gehad, waarin mij de collegialiteit in Kampen opviel, de wil om samen de TU verder te brengen, open te staan voor nieuwe vakken en nieuwe collega's. Zelf komend uit de academische wereld ben ik er trots op dat de externe beoordelingen van zowel onderwijs als onderzoek erg goed zijn. Na het vervallen van het GTU project moest het roer om. Ik vind dat de visie van de TU, inclusief de consequentie om te verhuizen, getuigen van moed en inzicht in wat de kerken en haar leden nodig hebben.

Was het moeilijk? In het begin wel omdat er stapels documenten moesten worden gelezen. Later niet meer, dankzij de collega's van de RvT en het Curatorium, de uitstekende samenwerking met het CvB en de geweldige ondersteuning door de Hugo de Boer.

Ik wens de Theologische Universiteit Kampen een door onze God gezegend academisch jaar toe. Houdt die naam, Theologische Universiteit Kampen, en het merk KAMPEN vast, ook als u naar een andere stad gaat verhuizen.

Prof. dr Leen Hordijk
Voorzitter, Raad van Toezicht
Kampen, 31 augustus 2020